

บทที่ 3

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชินวรา สุนทรสีมะ (2512) ศึกษาความสัมพันธ์ของความยืดหยุ่นในการใช้จ่ายของครอบครัวอันเนื่องมาจากรายได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อประมาณค่าของความยืดหยุ่นในการใช้จ่ายของครอบครัวต่อรายได้ ผลการศึกษาได้ค่าความยืดหยุ่นของการบริโภคต่อรายได้ (Income Elasticity Consumption) มีค่าคงที่ในทุกระดับรายได้ และค่าของ MPC มีค่าน้อยกว่าค่าของ APC

กาญจณี ผลจันทร์ และสุวรรณี วัชรนิจิตต์ (2525) ศึกษารูปแบบการอุปโภคบริโภคในประเทศไทย (2518-2519) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการบริโภคอุปโภคในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.2518/2519 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติในการศึกษาแยกศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกศึกษาการใช้จ่ายในสินค้า 12 หมวดส่วนที่สองศึกษาสมการการบริโภคโดยหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการใช้จ่ายในการบริโภคโดยการศึกษากลุ่มรายได้และรายภาค ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการบริโภคของคนไทยให้ความสำคัญแก่หมวดอาหาร เครื่องอุปโภค ที่อยู่อาศัย การคมนาคม และเสื้อผ้า โดยให้ความสำคัญมากกว่า สินค้าในหมวดอื่น แสดงให้เห็นว่ารายได้ที่มีอยู่ได้ใช้จ่ายไปในสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการครองชีพ ได้ค่าของ MPC ภาคกลางโดยเฉพาะจังหวัดกรุงเทพมหานครมีค่ามากกว่าภาคอื่นๆ และค่า MPC ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าต่ำสุด

ดร.อภิชัย พันธเสนและคณะ (2537) ศึกษาแบบจำลองพฤติกรรมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาภาพรวมของเศรษฐกิจไทย ซึ่งประกอบด้วย ตัวแบบของเศรษฐกิจที่ประกอบด้วย 6 ภาค คือ (1) ภาคอุปสงค์รวม ได้แก่ การบริโภครวม การออม และการลงทุน (2) ภาคการผลิตการเกษตรและนอกการเกษตร (3) ภาคอุปทานของแรงงานจากครัวเรือน (4) ภาคความต้องการถือครองทรัพย์สินทางการเงิน (5) ภาครัฐบาลนโยบายการคลังและการเงิน และ (6) ภาคการค้าระหว่างประเทศ ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ของการกำหนดการบริโภคโดยการศึกษาแบบแผนการบริโภคของครัวเรือน ได้จำแนกสินค้าออกเป็น 12 ประเภทตามการสำรวจค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2513 และ ปี 2532 ปรากฏว่าผลของรายได้ (income effect) มีผลในทางบวก ในขณะที่ผลของการทดแทนกัน (substitution effect) สำหรับสินค้าปกติ ผลสุทธิหรือผลของราคาจะมีค่าเป็นลบ เนื่องจากรายได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดช่วงเวลาการศึกษา ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าผลของรายได้จะเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าผลของการทดแทนกัน และ

ได้ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ โครงสร้างของค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมีการเปลี่ยนแปลง จากการเพิ่มของสัดส่วนการบริโภคที่ไม่ใช่อาหาร (non-food) มากขึ้น และสัดส่วนของสินค้าคงทน (durable goods) ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2536) ศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน โดยระบบอุปสงค์ คำนวณค่าครองชีพที่แท้ และการวิเคราะห์สวัสดิการโดยศึกษาข้อมูลการใช้จ่ายบริโภคของคนไทยระหว่างปี 2513-2533 และใช้แบบจำลอง(สถิตและพลวัต) จำแนกสินค้าบริโภคออกเป็น 5 หมวด ผลการศึกษา

(1) รายจ่ายผูกพัน(committed expenditure หรือ subsistence expenditure) หรือรายจ่ายระดับยังชีพ หรือรายจ่ายที่จำเป็น รวมทุกหมวดสินค้าเป็นสัดส่วน 27-30 ของรายจ่ายทั้งสิ้น ส่วนที่เหลือครัวเรือนสามารถนำไปใช้จ่ายตามความพอใจ

(2) แนวโน้มของการเพิ่มรายจ่ายบริโภค ในแต่ละหมวดสินค้าต่างกัน (หมวดเครื่องนุ่งห่ม และรายจ่ายส่วนบุคคล) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

(3) ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ของสินค้าหมวดต่างๆอยู่ระหว่าง 0.4-1.5

(4) ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาอยู่ระหว่าง 0.6-0.9

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2532) การศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายบริโภคจากข้อมูลบัญชีประชาชาติ โดยศึกษาแบบแผนการบริโภคของคนไทยในช่วงเวลา 18 ปี โดยอาศัยข้อมูลการบริโภคของภาคเอกชนจากตัวเลขในบัญชีรายได้ประชาชาติ พ.ศ.2513-2530 ผลการศึกษารายจ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชนจำแนกออกเป็น 6 หมวดสินค้า ค่าความยืดหยุ่นของการบริโภคต่อรายได้ต่ำกว่าหนึ่ง ซึ่งเป็นสินค้าที่จำเป็น คือในหมวดอาหาร หมวดค่าเช่า น้ำ ไฟ และหมวดเครื่องนุ่งห่ม และมีค่าความยืดหยุ่นต่อรายได้เกิน 1 ในหมวดสินค้าอื่น นอกจากนี้ค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของสินค้าในทุกหมวดจะมีค่าติดลบ และมีค่าน้อยในหมวดสินค้าที่มีความจำเป็น

นางสาวนิภาภรณ์ สกุลมีฤทธิ์ (2526) การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคของเกษตรกรใน 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2526 วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการบริโภคของเกษตรกรคือจังหวัดนครพนม ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ และชัยภูมิโดยการวิเคราะห์เกี่ยวกับรายละเอียดของการบริโภค แบบแผนในการบริโภค ตลอดจนฟังก์ชันของการบริโภค ผลการศึกษาพบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของรายได้ของเกษตรกรถูกใช้จ่ายไปในการบริโภคสินค้าที่จำเป็น ได้แก่ ข้าว อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และส่วนหนึ่งนำรายได้ไปชำระเงินกู้และใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตร รายได้ของเกษตรกรเป็นตัวกำหนดค่าใช้จ่ายในการบริโภค ค่าใช้จ่ายในการบริโภคจะสูงขึ้นเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่เมื่อพิจารณาสัดส่วนของค่าใช้จ่ายในการบริโภคกับรายได้ต่อปีของ

เกษตรกร หรือค่าความไม่มั่งคั่งในการบริโภคเฉลี่ยจะลดลงเมื่อเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และการบริโภคของเกษตรกร 14 ประเภทพบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับรายได้ต่อปีของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร (2534) รายงานการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริโภคของประชากรไทย จากผลการสำรวจภาวะการใช้จ่ายในปี 2519 ,2524 และ 2529 พบว่าค่าใช้จ่ายต่อเดือนโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นหมวดอาหารรองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย ค่ายานพาหนะและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มตามลำดับ ส่วนค่าใช้จ่ายในการศึกษายังต่ำมาก

กำธร โป๊ะลำพอง (2538) การศึกษาเกี่ยวกับรายได้ ใช้จ่าย และการบริโภคของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเสนาจำกัด ปี 2530-2534 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรายได้รายจ่าย และการบริโภคของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์ฯ การศึกษาพบว่ารายได้ของครัวเรือนมีจากทางด้านทำการเกษตรและจากอาชีพนอกภาคเกษตร และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนจะเป็นค่าใช้จ่ายในทางการเกษตร การบริโภค และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เป็นสัดส่วน 32:42:36

3.2 ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

1.ทฤษฎีการบริโภคมวลรวม

1) ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สมบูรณ์ (Absolute Income Theory of Consumption) ของจอห์น เมย์ นาร์ค เคนส์ (John Maynard Keynes) โดยเขาได้เขียนอธิบายพฤติกรรมการบริโภคมีสาระสำคัญ ดังนี้

“ จากความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์และประสบการณ์เกี่ยวกับข้อเท็จจริง เรากล่าวได้ว่ากฎจิตวิทยาพื้นฐานก็คือ โดยเฉลี่ยแล้วคนเราจะเพิ่มการบริโภคเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่มากเท่ากับการเพิ่มขึ้นของรายได้ และเป็นที่ประจักษ์ชัดด้วยว่า เมื่อระดับรายได้สูงขึ้นจะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้กับการบริโภคมีมากขึ้น เนื่องจากการจัดหาปัจจัยพื้นฐานให้แก่ตนเองและครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญกว่าแรงจูงใจในการสะสม นั่นคือ การออมจะมีขึ้นก็ต่อเมื่อตนเองและครอบครัวมีการอุปโภคบริโภคเพียงพอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้จะพบว่าเมื่อรายได้สูงขึ้น สัดส่วนการออมต่อรายได้จะสูงขึ้น

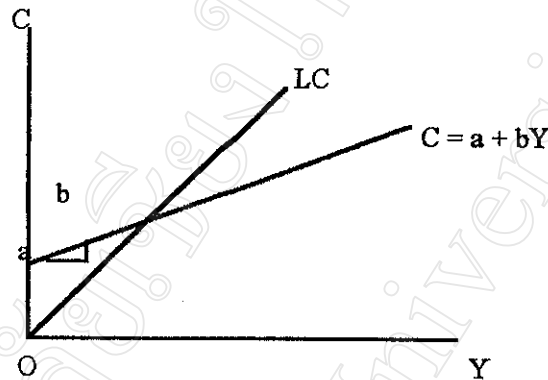
¹ ปราวณี กิตติกรทฤษฎีการบริโภคมวลรวมและการศึกษาของประเทศไทยวารสารเศรษฐศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน 2529

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ในรูปแบบของสมการเชิงเส้นตรง คือ

$$C = a + bY \quad ; 0 < b < 1 \quad (1)$$

C = การบริโภคแท้จริง (real consumption expenditure)

Y = รายได้สุทธิแท้จริง (real disposable income)

(1) การบริโภคแท้จริงแปรผันไปตามรายได้สุทธิแท้จริง นั่นคือ ค่า b จะเป็นบวกเมื่อรายได้สุทธิแท้จริงเพิ่มขึ้น การบริโภคนั้นก็จะเพิ่มขึ้น จึงเรียกว่าความโน้มเอียงในการบริโภคส่วนเพิ่ม (Marginal Propensity to Consume หรือ MPC)

ค่าของ a คือ มูลค่าของการบริโภคที่เกิดขึ้นเมื่อรายได้สุทธิแท้จริงเป็นศูนย์ หรืออาจถือได้ว่า a เป็นระดับการบริโภคที่จำเป็นต่ำสุดในการยังชีพ

(2) ความโน้มเอียงในการบริโภคส่วนเพิ่ม (MPC) มีค่าน้อยกว่าหนึ่ง คือ การบริโภคจะเพิ่มขึ้นแต่ไม่มากเท่ากับการเพิ่มขึ้นของรายได้ นั่นคือค่าของ b จึงมีค่าน้อยกว่าหนึ่ง

(3) เมื่อรายได้สูงขึ้นสัดส่วนของการออมต่อรายได้จะสูงขึ้น หรือหมายความว่าเมื่อรายได้สูงขึ้นสัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้จะลดลง สัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้หรือที่เรียกว่า แนวโน้มการบริโภคเฉลี่ย (Average Propensity to Consume หรือ APC) ทั้งนี้เคนส์ได้กำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ มีค่าคงที่

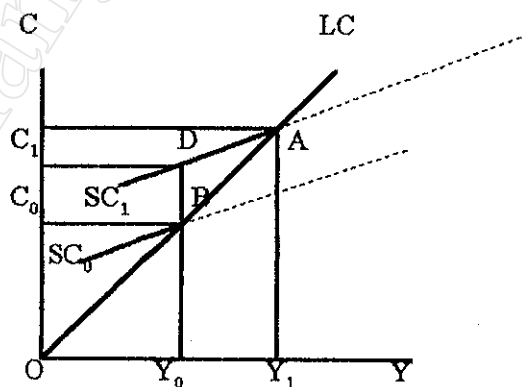
และจากการศึกษาของนักวิจัยคนอื่นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของรายได้และรายจ่ายบริโภคของครัวเรือนที่มีรายได้ต่างกัน ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (cross-section studies) ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำจะมีรายจ่ายในการบริโภคจะสูงกว่าระดับรายได้ (ค่า APC สูง) แต่ครัวเรือนที่มีรายได้สูงรายจ่ายในการบริโภคจะต่ำกว่าระดับรายได้ (ค่า APC ต่ำ) แสดงว่าค่า APC ลดลงเมื่อรายได้ของครัวเรือน

สูงขึ้น และการเพิ่มขึ้นของรายได้จะมีผลทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นเสมอ ($b > 0$) แต่การบริโภคที่เพิ่มขึ้นจะน้อยกว่าระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ($b < 1$)⁶

2) ทฤษฎี การบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Theory of Consumption) โดย Jame S. Duesenberry มีแนวคิดว่าการบริโภคไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สัมบูรณ์เท่านั้น แต่มีความสัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ (relative income) กับบุคคลอื่นด้วย โดยมีข้อสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ 2 ลักษณะที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค คือ

ก. ผู้บริโภคจะสนใจมองรายได้เปรียบเทียบกับคนอื่นๆ ในสังคม จึงพยายามรักษามาตรฐานการครองชีพของตนเองให้ใกล้เคียงกับมาตรฐานเกณฑ์เฉลี่ยของสังคม หรือเพื่อนบ้าน ดังนั้น เมื่อบุคคลมีรายได้เปรียบเทียบแล้วต่ำกว่าระดับรายได้เฉลี่ยของสังคม มีแนวโน้มว่าเขาจะใช้จ่ายบริโภคค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของเขา ทำให้ค่า APC ค่อนข้างสูง แสดงว่าฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้น $APC > MPC$ และในระยะยาวเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นเขาจะเพิ่มการบริโภคในสัดส่วนที่คงที่ (ค่า APC คงที่) เพื่อรักษาระดับการบริโภคให้ใกล้เคียงกับเพื่อนบ้านในสังคม

ข. การบริโภทยังขึ้นอยู่กับระดับการบริโภคในงวดเวลาก่อนๆ โดยผู้บริโภคพยายามจะรักษามาตรฐานการครองชีพของตนเองให้สูงเท่าที่เคยมีในช่วงที่ผ่านมา คือ คราวเรือนที่มีระดับการบริโภคสูงอยู่ระดับหนึ่งแล้ว การที่จะลดระดับการบริโภคให้ต่ำกว่าเดิมจะเป็นการยากกว่าการลดสัดส่วนของการออมต่อรายได้

จากรูปสมมุติว่าระบบเศรษฐกิจอยู่ ณ จุด A ผู้บริโภคมีรายได้สุทธิ OY_1 และมีการบริโภคที่ OC_1 ซึ่งเป็นระดับที่เขาเคยชินมานาน และเมื่อเศรษฐกิจตกต่ำเขามีรายได้ลดลงต่ำกว่าเดิมจาก OY_1 เป็น

OY_0 เขาจำเป็นต้องลดการบริโภคมาอยู่ที่จุด B หรือระดับ OC_0 แต่เนื่องจากเขาเคยชินกับการบริโภคที่ระดับ OC_1 เขาจะพยายามรักษามาตรฐานการครองชีพไว้ โดยการบริโภคบนเส้นบริโภคเดิม คือ SC_1 โดยเขาจะลดการออมลงเท่ากับ BD และจะบริโภคที่จุด D เมื่อเขามีรายได้เพิ่มขึ้นกลับไปใหม่ที่เดิมคือเท่ากับ OY_1 แล้วเขาก็จะกลับไปบริโภคที่จุด A ซึ่งเป็นการบริโภคที่เขาเคยชินมานาน ดังนั้น ค่า APC ที่จุด A จะมีค่าน้อยกว่าที่จุด D แสดงว่าในระยะสั้นการบริโภคจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ ดังนั้นค่า $APC > MPC$ ในระยะสั้น และค่า $APC = MPC$ มีค่าคงที่ในระยะยาว

3) ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้ถาวร (Permanent Income Theory of Consumption) ของ Milton Friedman มีแนวคิดพื้นฐานว่าการที่ผู้บริโภคเลือกระดับการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาเพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุดภายใต้ขีดจำกัดของรายได้ (Budget constraint) ตลอดชีวิต โดยเขาเสนอว่า

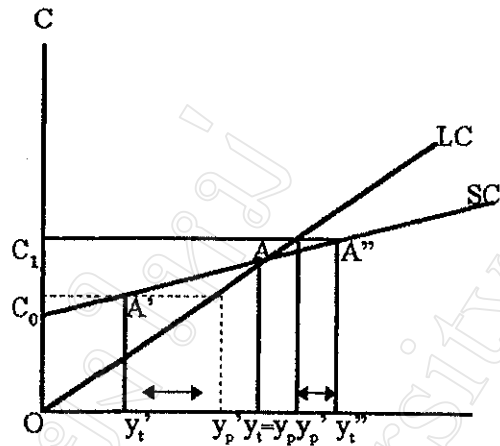
ก) การบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้เฉลี่ยที่ได้รับทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วย โดยรายได้เฉลี่ยนี้เขาเรียกว่ารายได้ถาวร (Permanent Income) และรายได้นี้ไม่เพียงแต่จะหมายถึงรายได้ปัจจุบัน (income income) เท่านั้นแต่หมายถึงรายได้ที่ครอบครัวนั้นคาดว่าจะได้รับตลอดระยะเวลาในอนาคตข้างหน้าซึ่งเป็นระยะยาว และการบริโภคจะเป็นการบริโภคถาวร และการบริโภคชั่วคราวโดยที่การบริโภคชั่วคราวคือการบริโภคที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันและไม่แน่นอน

ข) ความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างการบริโภคกับรายได้ นั้น การบริโภคถาวรจะเป็นสัดส่วนคงที่ (K) กับรายได้ถาวร โดยถือว่าผู้บริโภคจะบริโภคในลักษณะที่ก่อให้เกิดภาวะสมดุลกับรายได้ในระยะยาว ค่าของ K จะขึ้นอยู่กับ

1. อัตราดอกเบี้ย (Interest Rate) คือ ถ้าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ผู้บริโภคกู้มาถูกลงมาเขาจะบริโภคมากขึ้น

2. รสนิยม (Tastes) คือ รสนิยมในการบริโภคอาจเปลี่ยนแปลงเมื่ออายุ หรือองค์ประกอบของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป

3. อัตราส่วนของทรัพย์สินสมบัติหรือสินทรัพย์ที่เป็นสิ่งของกับทรัพย์สินสมบัติรวมเปลี่ยนแปลงไป โดยที่ทรัพย์สินสมบัติรวมจะประกอบด้วยทรัพย์สินสมบัติ (Total wealth) ที่เป็นมนุษย์ (Human wealth) รวมกับทรัพย์สินสมบัติที่เป็นสิ่งของ (non-human wealth)

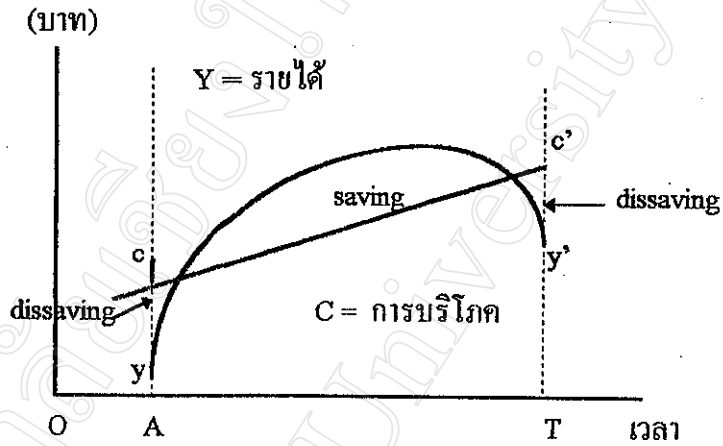

จากรูปเส้นการบริโภคระยะยาวคือเส้น LC ดังนั้น ถ้ารายได้ในช่วงเวลาใด (y_t) เท่ากับรายได้ถาวร (y_p) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับระดับรายได้จะเป็นสัดส่วนกันไปตามเส้น LC ที่จุด A บนเส้นการบริโภคระยะยาว

ในระยะสั้นรายได้ที่เกิดขึ้นจริง (y_t) อาจจะแตกต่างกับรายได้ถาวร (y_p) ทั้งนี้แล้วแต่ว่ารายได้นี้ชั่วคราวจะมีค่าเป็นบวกหรือลบ ในขณะที่เศรษฐกิจขบเซารายได้ชั่วคราว y_t โดยเฉลี่ยของคนส่วนใหญ่จะมีค่าลบ จากรูปรายได้จะเท่ากับ Oy_t' โดยที่รายได้ถาวรเท่ากับ Oy_p' ทั้งนี้เพราะรายได้นี้ชั่วคราวน้อยกว่าศูนย์ หรือมีค่าเป็นลบ ณ ระดับรายได้ Oy_t' นั้นการบริโภคเท่ากับ OC_0 ที่จุด A' แต่การบริโภคนี้สัมพันธ์กับระดับรายได้ถาวรบนเส้นการบริโภคระยะยาวด้วย แต่ในระยะที่เศรษฐกิจรุ่งเรือง รายได้ชั่วคราว y_t'' และมีรายได้ถาวร y_p'' ซึ่งรายได้ชั่วคราวโดยเฉลี่ยของคนส่วนใหญ่จะมีค่าบวก ณ ระดับรายได้ Oy_t'' นั้นการบริโภคเท่ากับ OC_1 หรือที่จุด A'' ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ กับระดับรายได้ถาวรบนเส้นการบริโภคระยะยาว LC ด้วย และเมื่อลากเส้นเชื่อมจุด AA'A'' แล้วจะได้เส้นการบริโภคระยะสั้น SC ดังนั้น สรุปได้ว่าในระยะยาวถ้ารายได้ที่เกิดขึ้นจริงเป็นรายได้ถาวรความสัมพันธ์ ระหว่างการบริโภคกับรายได้ จะเป็นสัดส่วนบนเส้นการบริโภคระยะยาว ค่า $APC = MPC = K$ ซึ่งเป็นค่าคงที่ แต่ในระยะสั้นรายได้ที่เกิดขึ้นจริงแตกต่างไปจากรายได้ถาวร ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนกันบนเส้นการบริโภคระยะสั้น และค่า $APC > MPC$

4) ทฤษฎีการบริโภคในวงจรชีวิต (Life Cycle Theory of Consumption) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดยนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านเช่น Franco Modigliani Albert Ando และ Richard Brumberg มีแนวคิดว่าระดับการบริโภคของครัวเรือนมิได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในช่วงเวลาปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตอีกด้วย ซึ่งในช่วงชีวิตของผู้บริโภคแต่ละคนจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำในช่วงเริ่มต้นและบั้นปลายของชีวิต เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงกลางดั่งเส้นโค้ง yy' ที่แสดงในรูป และที่เป็นเช่นนี้เพราะในช่วงเริ่มต้นทำงานที่จุด A ผู้

บริโภคมักมีประสบการณ์น้อยทำให้มีรายได้น้อย ช่วง Ay ส่วนในช่วงบั้นปลายชีวิตที่จุด T ประสิทธิภาพในการทำงานจะต่ำ ก็ทำให้มีรายได้ต่ำในช่วง Ty' ในขณะที่ด้านการบริโภคผู้บริโภคจะพยายามรักษาระดับการบริโภคให้ค่อนข้างคงที่ หรืออาจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยตามเส้นการบริโภค cc' และช่วง OT จะเป็นช่วงอายุขัย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในช่วงกลางของชีวิตผู้บริโภคจะสะสมเงินออม ($Y > C$) และในตอนปลายของชีวิตก็จะนำเงินออมที่ได้สะสมไว้มาใช้ (dissaving)

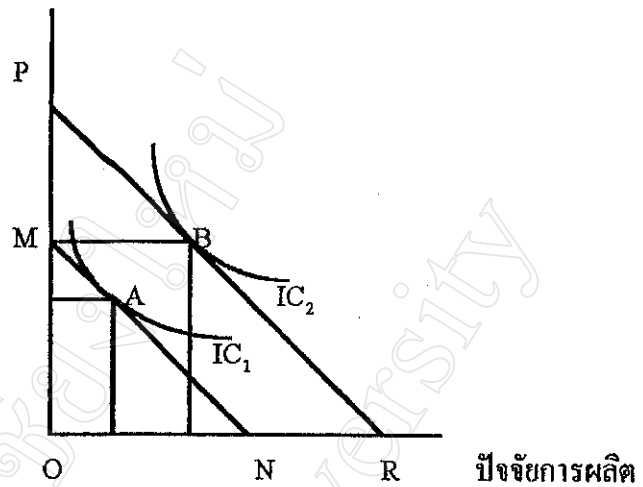
โดยทฤษฎีดังกล่าวเมื่อนำวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาว่า กลุ่มผู้มีรายได้สูงจะเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงกลางชีวิต ซึ่งกลุ่มนี้จะมีสัดส่วนการบริโภคต่อรายได้ (C/Y) ต่ำ ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยก็ คือผู้ที่อยู่ในช่วงต้นและปลายของชีวิต มีสัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้ (C/Y) สูง ดังนั้น ค่า APC จะลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นและค่า $MPC > APC$

2. ทฤษฎีอุปสงค์ต่อรายได้ (Income Demand) หมายถึง ปริมาณสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการซื้อในขณะใดขณะหนึ่ง ณ ระดับรายได้ของผู้ซื้อ โดยกำหนดให้ค่าอื่นคงที่ โดยที่ถ้าสินค้าเป็นสินค้าปกติ (normal goods) ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอซื้อและรายได้จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ถ้ามีรายได้มากก็จะบริโภคสินค้าหรือบริการชนิดนั้นมาก และถ้าเป็นสินค้าด้อย (inferior goods) ผู้บริโภคจะบริโภคมากถ้ารายได้ต่ำ หากรายได้สูงก็จะบริโภคลดลง

3. แนวคิดการจัดสรรเงินเพื่อการผลิตและการบริโภคของครอบครัวเกษตรกรไทย (บุญเสริม บุญเจริญผล) มีแนวคิดว่าครอบครัวเกษตรกรไทยไม่มีการวางแผนการผลิตที่แน่นอน เงินที่มีอยู่ในครอบครัวไม่ได้จัดสรรอย่างแน่ชัดว่าส่วนใดเป็นเงินเพื่อการบริโภค หรือส่วนใดเป็นการผลิตเพราะสภาพเป็นฟาร์มครอบครัว (family farm) เกษตรกรจะใช้เงินที่มีอยู่เพื่อการบริโภค และเพื่อการผลิตโดยใช้ความพอใจเป็นส่วนมาก โดยได้อธิบายพฤติกรรมกรรมการจัดสรรเงินดังนี้ คือ

¹ปราณี ทินกร "ทฤษฎีการบริโภคมาตรฐานและกรณีศึกษาของประเทศไทย"วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน 2529 หน้า 23-24

สินค้าบริโภคร

จากรูป MN คือเส้นงบประมาณ(budget line) แสดงว่าถ้าครัวเรือนจะบริโภคอย่างเดียวน่าจะบริโภคสินค้าได้ OM แต่ถ้าซื้อปัจจัยการผลิตอย่างเดียวน่าจะซื้อได้เท่ากับ ON แต่เกษตรกรจะกระทำทั้งสองอย่างโดยแสวงหาความพอใจสูงสุด จึงตัดสินใจซื้อสินค้าบริโภครและซื้อปัจจัยการผลิตพร้อมกัน 2 อย่างที่จุด A

และเมื่อเขามีรายได้เพิ่มขึ้นเส้นงบประมาณจะเลื่อนไปอยู่ที่ PR แสดงว่าเมื่อมีเงินเพิ่มขึ้นแทนที่เกษตรกรจะใช้เงินที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดเป็นเงินทุนในการผลิต เขาจะใช้เงินส่วนหนึ่งเพื่อการบริโภครด้วย ตามภาพเขาจะใช้เงินที่มี ณ จุด B ซึ่งให้ความพอใจสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ ณ จุด B เกษตรกรจะซื้อปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นและก็จะบริโภครเพิ่มขึ้นด้วย

ดังนั้น ถ้าครัวเรือนเกษตรกรจัดสรรเงินอย่างเสรีเพื่อการผลิตและเพื่อการบริโภคร เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นเกษตรกรจะไม่ใช้เงินลงทุนเพื่อการผลิตทั้งหมด แต่จะนำเงินนั้นส่วนหนึ่งไปใช้เพื่อการบริโภครด้วย